ІНІЦІАТИВА З ПІДТРИМКИ КОНВЕНЦІЇ ПРОТИ КАТУВАНЬ
CTI2024.ORG

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ CTI 1/2017

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю В КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Проведення інтерв'ю - одне з ключових завдань правоохоронців. Спосіб проведення допиту може серйозно вплинути на результати, справедливість, ефективність і надійність всього подальшого кримінального розслідування. Поліція, інші органи охорони правопорядку і слідства зобов'язані поважати і захищати невід'ємну гідність, фізичну і психологічну недоторканість будь-якої особи під час допиту, включаючи потерпілих, свідків і підозрюваних. Тим не менш, в різних частинах світу продовжують використовувати катування та інші форми неналежного поводження, примус та погрози щодо затриманих і під час допитів. Так звана "культура зізнання" в роботі поліції і систем кримінального правосуддя в багатьох країнах, а також недостатній рівень підготовки і обізнаності щодо методів криміналістики і гуманних форматів допиту, можуть призвести до зловживань з метою отримати зізнання або інформацію

В цьому посібнику наведений опис і основні принципи методу опитування потерпілих, свідків і підозрюваних, відомий як *"процесуальне інтерв'ю"*. Цей підхід був розроблений фахівцями-практиками на основі наявних науково підтверджених доказів того, що методи із застосуванням насильства і примусу призводять до отримання ненадійної інформації. Процесуальне інтерв'ю часто використовується у сфері кримінального правосуддя, в тому числі у справах, пов'язаних із тероризмом. Він також може ефективно застосовуватися в інтерв'ю в рамках розслідувальної діяльності або у сфері безпеки. Завдяки встановленню взаєморозуміння з реципієнтом, цей підхід не лише запобігає використанню насильницьких практик, але й вдосконалює процес збору і надійність інформації. Окрім цього, він впливає на сприйняття громадянами справедливості у сфері правосуддя і, відповідно, сприяє розбудові довіри до здійснення правосуддя і підвищенню авторитету державних органів.

Цей документ входить до збірки матеріалів CTI з питань розбудови спроможності і навчання, розробленої для підтримки держав у підготовці та інформуванні службовців про кращі практики використання Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, а також для підвищення обізнаності населення для розуміння і користування правами, передбаченими Конвенцією.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

За допомогою цього посібника Ви зможете:

- пояснити переваги використання методу процесуального інтерв'ю
- описати різні стадії моделі процесуального інтерв'ю
- використовувати модель при розробці політик, практичних підходів і навчальних модулів з процесуального інтерв'ю
- застосовувати підхід під час інтерв'ю

Наведений в кінці посібника контрольний перелік питань для самооцінки допоможе оцінити та освіжити в пам'яті Ваші знання моделі процесуального інтерв'ю, описані в цьому посібнику.

Основна мета інтерв'ювання в поліції

Завдання інтерв'ю в поліції - отримати точну, надійну і практичну інформацію. Інтерв'ю проводять не для того, щоб підтвердити версію офіцера або змусити підозрюваного надати інформацію або зізнатися. Процесуальне інтерв'ю покликане запобігати неправдивим зізнанням або помилкам в процесі здійснення правосуддя. Цей метод допомагає співробітникам проводити інтерв'ю систематично та неупереджено і уникати розповсюджених помилок, пов'язаних із передчасними висновками. Також важливо, що процесуальне інтерв'ю сприяє комунікації і обміну інформацією, що призводить до виявлення злочинів. З точки зору захисту прав людини, процесуальне інтерв'ю допомагає застосуванню презумпції невинуватості на практиці.

> *"Щоб дізнатися правду, ми маємо змінити світогляд поліцейських; не можна використовувати катування або насильство - це лише заважає досягненню мети".*
>
> Едсон Луіс Балдан,
> офіцер поліції,
> Поліцейська академія Сан-Паоло,
> Бразилія (9 червня 2017 р., Нью-Йорк)

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

- Побудоване на основі 30 років досліджень, проведених у співпраці з практиками.
- Використовується дедалі більшою кількістю поліцейських органів в усьому світі, але також має цінність для співробітників розвідки або служб безпеки.
- Практичне, етичне і має доведену ефективність.
- Не використовує маніпуляцію, примус або катування.
- Зменшує схильність до підтвердження і тунельне бачення.
- Сприяє отриманню більш надійної інформації і практичних розвідувальних даних.
- Сприяє збереженню доказів і запобіганню помилок у здійсненні правосуддя.
- Покращує відносини і збільшує рівень довіри між поліцією і громадянами, сприяє розвитку верховенства права і авторитету державних органів.

Для дотримання найвищих стандартів, забезпечується систематичний перегляд і практики щодо допиту (стаття 11, Конвенція ООН проти катувань).

> *"Допит підозрюваних у кримінальних справах повинні проводити фахівці, тому його належне проведення передбачає спеціальну підготовку".*
>
> Європейський комітет із питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (ЄКПТ), 12 Загальна доповідь, п. 34, 2002.

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю: ЗМІНА СВІТОГЛЯДУ

Держави використовують різну термінологію для визначення і роз'яснення концепції допиту потерпілих, свідків і підозрюваних. В цьому посібнику не включені всі варіанти термінів і практик - в ньому описана відмінність між традиційним допитом і процесуальним інтерв'ю із зазначенням ефективності і переваг останнього.

В основі практичних кроків, наведених в цьому посібнику, лежить модель PEACE, розроблена у Великій Британії у відповідь на велику кількість підтверджених вимушених зізнань і пов'язаних із ними несправедливих вироків у 80-х і 90-х роках. Описана модель процесуального інтерв'ю відображає розвиток моделі PEACE на основі досвіду і нових результатів досліджень. Наразі багато країни використовують методи, описані в цьому посібнику, а інші впроваджують пілотні проекти або проводять навчання щодо їх застосування.

Абревіатура PEACE:

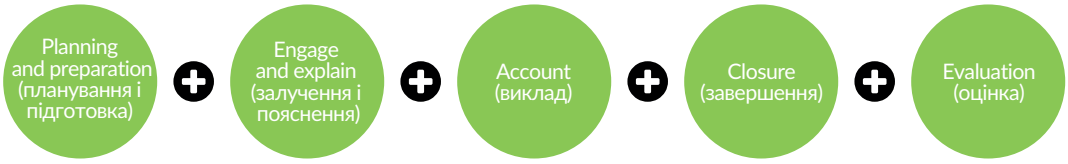

ЧОМУ?

Основна мета інтерв'ювання потерпілих, свідків або підозрюваних - отримати точну і надійну інформацію про розслідувані події, яка може бути використана в судовому розгляді.

Процесуальне інтерв'ю зменшує ризик людської помилки і неправдивих зізнань, які можуть статися в результаті застосування методів, призначених для отримання зізнання і підтвердження версії, яку інтерв'юер вважає істиною. Дослідження невірних засуджень показує, що проблеми “тунельного бачення” або “схильності до підтвердження” (підсвідома схильність шукати лише ту інформацію, яка “підходить” або ігнорувати/відкидати інформацію, яка не підтверджує те, в чому переконаний інтерв'юер) лежать в основі судових помилок у майже всіх справах.

> *Створення стресових психологічних умов, щоб отримати зізнання або інформацію, має негативний вплив на мотивацію, настрій, пам'ять і сприйняття, що має погані наслідки для розслідування”*
>
> Шейн О'Мара, Професор у сфері експериментальних досліджень мозку, автор книги “Чому катування не працюють” (Harvard University Press, 2015).

Інтерв'ю, які проводяться з використанням методів процесуального інтерв'ю, можуть мати наступні безпосередні переваги:

- Систематичний збір надійних доказів для більш ефективного розслідування.
- Підтримка обвинувачення і, відповідно, збереження часу, коштів і ресурсів.
- Підвищення довіри населення до поліції

ЯКИМ ЧИНОМ?

Процесуальне інтерв'ю - метод, який передбачає відсутність примусу та відкриті питання, які покращують комунікацію та обмін інформацією. Всі інтерв'ю називають “процесуальним інтерв'ю” незалежно від того, чи проводяться вони з потерпілими, свідками або підозрюваними. Отриману інформацію перевіряють за допомогою наявних фактів. Ретельно підібрані питання допомагають роз'яснити незрозумілі або неоднозначні аспекти. Стратегічне розкриття доказів під час інтерв'ю допомагає відділити неправдиві факти від інформації, яку можна підтвердити.

Для того, щоб зберігати неупередженість, уникати тунельного бачення, а також підвищити точність і надійність, поліцейським, як і всім, хто займається встановленням фактів, потрібні інструменти і методологія для зменшення ризиків людської помилки. Представлена в цьому посібнику модель націлена на зменшення таких ризиків за допомогою методології підготовки інтерв'ю.

ЕТАПИ ІНТЕРВ’Ю

Модель інтерв’ювання включає такі етапи:

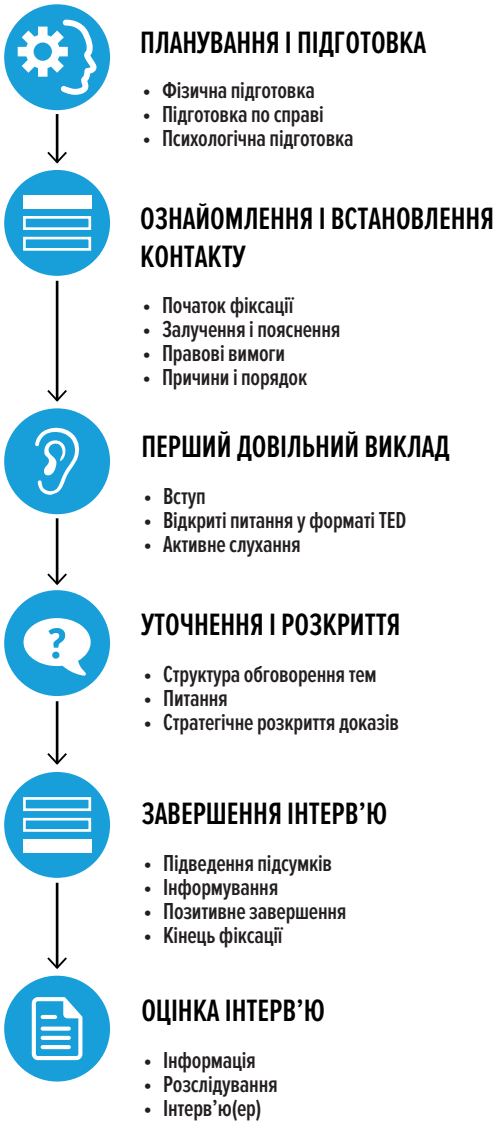

Рис. 1. Візуалізація моделі PEACE, яка використовується поліцією Норвегії в навчальній програм C.R.E.A.T.I.V.
Взаємопов’язані етапи інтерв'ю

Взаємопов’язані етапи інтерв'ю

Ключовий аспект розслідувального інтерв'ювання полягає в тому, що кожен етап має істотний вплив на наступний. Можна уявити інтерв'ю як ланцюгову реакцію, де ретельне і систематичне планування і підготовка збільшать вірогідність вдалого встановлення контакту. Це, в свою чергу, сприятиме отриманню детального першого викладу подій. Якщо перший етап невдалий, це зашкодить комунікації протягом всього інтерв'ю і призведе до зниження якості отриманої інформації, а також вплине на етапи зондування і стратегічного розкриття. Професійне завершення інтерв'ю позитивно позначиться на перспективі успішної комунікації в майбутньому. Це також сприятиме розбудові і підтримці гарних відносин між поліцією і громадянами. Професійна оцінка отриманих доказів збільшить вірогідність вдалого розслідування. Оцінка роботи інтерв'юера стане стимулом підвищення професійного рівня, покращить результати наступних інтерв'ю і навіть підвищить рівень задоволеності працівника.

ПЕРЕВАГИ АУДІО- ТА/АБО ВІДЕОЗАПИСУ

В багатьох державах вважається ефективним проведення аудіо- та/або відеозапису інтерв'ю як з метою запобігання зловживанням, так і для вдосконалення збору доказів і навчання. Розвиток технологій і доступ до легких у використанні і більш дешевих мобільних технологій дає можливість фіксації в різних умовах, і має ряд переваг, зокрема:

- Зниження когнітивного навантаження, оскільки інтерв'юер зосереджує увагу на інтерв'ю, а не на друкуванні інформації або занотовуванні.

- Фіксація робить можливим використання техніки активного слухання і покращує комунікацію з реципієнтом. В результаті, він може викласти свою версію без постійного перебивання.

- Записи дозволяють зберегти найважливіші докази - усні покази - в оригіналі. Вони містять повноцінний і вірний опис щодо наданої інформації і процесу інтерв'ювання (зберігають докази і зменшують ризики судових помилок).

- Відсутність запису інтерв'ю або неповний запис може розширити можливості для зловживань або обвинувачень у зловживаннях.

- Записи можуть захистити інтерв'юера від неправдивих звинувачень у зловживаннях, примусі або маніпуляції, або ж недотриманні процесуальних правил.

- Записи можуть допомогти в структуруванні і аналізі наданої інформації. Для цього існують спеціальні програмні рішення.

- Записи можна використовувати для оцінки і зворотнього зв'язку щодо інтерв'ю, навчання і досліджень, які підвищують професійний рівень поліції.

ЕТАП ПЕРШИЙ: Планування і підготовка

Планування і підготовка - один із ключових етапів процесуального інтерв'ю, без якого інтерв'ю може обернутися невдачею ще до його початку. *Планування* - це процес підготовки до інтерв'ю, як психологічної, так і стратегічної. *Підготовка* також стосується того, що має бути готовим до початку, наприклад місце проведення, оточення, а також технічні та адміністративні питання.

Офіцери з великим та, подекуди, надмірним навантаженням зазначають, що у них немає часу на планування і підготовку. Використовуючи метод процесуального інтерв'ю, офіцери виявили, що вони насправді заощаджують час за допомогою належного планування. Ретельна підготовка знижує ризик необхідності повторного допиту потерпілих, свідків та/або підозрюваних. Ретельна підготовка в рамках професійного інтерв'ю також зменшує ресурсозатратне прагнення кримінального переслідування, яке суд все одно відхиляє, зважаючи на низьку доказову цінність або технічні аспекти.

КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ НАЛЕЖНОГО ПЛАНУВАННЯ

- Отримати максимально можливу кількість інформації про події, щодо яких проводиться розслідування, включаючи всю відповідну інформацію про реципієнта.
- Визначити мету інтерв'ю відповідно до плану розслідування, а також всі пов'язані або взаємовиключні припущення, які необхідно дослідити, та можливість невинуватості підозрюваного.
- Оцінити, яка додаткова інформація необхідна, і визначити найкращий спосіб її отримання.
- Дотримуватися законодавства, відповідних рекомендацій і правил.
- Підготувати технічні аспекти інтерв'ю (приділити увагу доказам, логістичним питанням, місцю проведення, обладнанню, розташуванню, присутності адвоката, перекладача тощо).

ЕТАП ДРУГИЙ: Ознайомлення і встановлення контакту

Для стимулювання співбесіди необхідно залучити реципієнта і встановити контакт. Саме залучення і пояснення називають найбільш впливовим чинником для вдалого інтерв'ю.

Необхідно з самого початку повідомити особу, навіщо її запросили для опитування, а також вказати всі необхідні формальні питання. Офіцери також повинні усвідомлювати, що особа може почуватися неспокійно через участь в інтерв'ю, тому можливо варто поговорити з людиною і заспокоїти її. В той же час, не варто вдавати з себе "друга". Ваше завдання - залучити реципієнта, щоб забезпечити атмосферу співпраці і ненапруженого спілкування, яка стимулює пам'ять і комунікацію.

Як показують дослідження, значна частина винних злочинців готові надати правдиву інформацію або навіть одразу зізнатися, тоді як інші не можуть прийняти рішення, коли їх викликають на інтерв'ю. Якщо офіцер застосовує агресивний, ворожий або образливий підхід, це може призвести до того, що підозрюваний відмовиться від співпраці і надання будь-якої інформації. Окрім цього, дослідження підтверджують, що використання методів процесуального інтерв'ю збільшує вірогідність співпраці та надання інформації або зізнання з боку винних порушників.

Холмберг та Крістіансон (2002), Опитування 83 засуджених за вбивства або злочини сексуального характеру (Швеція); Кеббелл, Хьоррен, Мазеролле (2006) Опитування осіб, визнаних винними у скоєнні злочинів сексуального характеру в Австралії; схожі результати Снук, Брукс і Булл (2015) Опитування 100 ув'язнених чоловіків у Канаді.

Під час інтерв'ю з підозрюваним інтерв'юер несе особливу відповідальність за оцінку вразливості підозрюваного, а також за зрозуміле і відкрите пояснення права зберігати мовчання, права на захист та інших прав підозрюваного.

З точки зору професійних інтерв'юерів, присутність адвоката є ресурсом правової інформації, свідченням справедливості інтерв'ю та механізмом захисту від непорозумінь. Структури поліції, які регулярно використовують процесуальне інтерв'ю, повідомляють про значне зниження кількості непорозумінь між адвокатами і поліцією, майже до повної їх відсутності.

ПРИ ВСТАНОВЛЕННІ КОНТАКТУ, ІНТЕРВ'ЮЕР ПОВИНЕН НАМАГАТИСЯ:

- Сформувати стосунки на основі емпатії і поваги від самого початку.
- Пояснити причини, передумови, права, формальні вимоги і порядок інтерв'ю, включаючи інформацію щодо аудіо/відеофіксації.
- Встановити певні правила, повідомивши інтерв'юйованому наступне:
  - те, що вони хочуть сказати, має значення, тому їм необхідно спробувати не забути нічого,
  - не оминати деталі, навіть якщо певна інформація не має відношення до розслідування,
  - що вони повинні сконцентруватися - для того, щоб згадати, можуть знадобитися серйозні зусилля,
  - що вони можуть вільно висловлюватися, якщо офіцер:
    - задає питання, яке вони не розуміють,
    - задає питання, відповіді на яке вони не знають,
    - не зрозумів те, що інтерв'юер сказав,
    - задав навідне або недоречне питання.
- Переконатися в тому, що інтерв'юйований зрозумів вищесказане і те, яким чином це впливає на конкретну ситуацію.

Під час цього етапу закладається основа інтерв'ю, яка дає змогу інтерв'юеру та інтерв'юйованому сформувати спільне розуміння інтерв'ю і його динаміки. Це також дозволяє інтерв'юеру оцінити комунікаційну спроможність інтерв'юйованого і змінити слова, які він використовує, щоб переконатися в тому, що інтерв'юйований розуміє донесену інформацію.

Приклад вдалого початку розмови

Офіцер: *"Я планував провести це інтерв'ю наступним чином. Спершу, я повідомлю про ваші законні права (та обов'язки у відповідних випадках). Після цього, якщо ви хочете дати свідчення, я попрошу Вас розповісти мені свою версію. Я буду слухати і не перебивати. У нас достатньо часу, ми нікуди не поспішаємо. Потім, коли Ви вважаєте, що розповіли про всі необхідні і суттєві, на Ваш погляд, деталі, я задам важливі на мою думку питання. В будь-який момент Ви можете озвучити занепокоєння або питання, які у Вас виникнуть".*

А якщо підозрюваний скористався правом на мовчання? Оцінка показує, що навіть в ситуаціях, коли підозрюваний користується правом на мовчання, стратегічне планування і підготовка на етапі 1 і 2 не є марною втратою часу. Кожне визначене правдоподібне пояснення варте дослідження (розслідування) за допомогою альтернативних джерел інформації. Відмова від розслідування альтернативних версій на користь невинуватості негативно впливає на невинуватих підсудних і створює можливість для винних підсудних надати неправдиве, але вірогідне пояснення.

ЕТАП ТРЕТІЙ: Перший вільний виклад

Встановивши контакт і пояснивши правила інтерв'ю, інтерв'юер повинен дати можливість інтерв'юйованому представити вільний виклад (без перебивань) справи (або події), якої стосується розслідування. Вкрай важливо, щоб інтерв'юйований мав можливість розповісти "свою версію історії" до того, як будуть задані більш детальні питання.

Відповідно до результатів численних досліджень, якщо інтерв'юер слідує наведеним нижче крокам, це значно збільшує шанси отримати точну і вірну інформацію від потерпілих, свідків і підозрюваних.

ТРИ ОСНОВНІ КРОКИ ІНТЕРВ'ЮЕРА:

- Представити і пояснити форму і мету вільного і безперебійного викладу
- Віддати ініціативу ("надати слово") потерпілому, свідку або підозрюваному (відповідно до ситуації).
- Застосувати техніки активного слухання під час представлення інтерв'юйованим вільного і безперебійного викладу

Що варто робити... Активне слухання допомагає інтерв'юеру встановити контакт і сприяти повному і точному викладу інформації.

На цьому етапі особливо корисний підхід до інтерв'ю TED'S PIE - **Tell (Розкажіть), Explain (Поясніть), Describe (Опишіть), Show Me (Покажіть мені), Precisely (Точно), In detail (Детально), Exactly (Конкретно)**

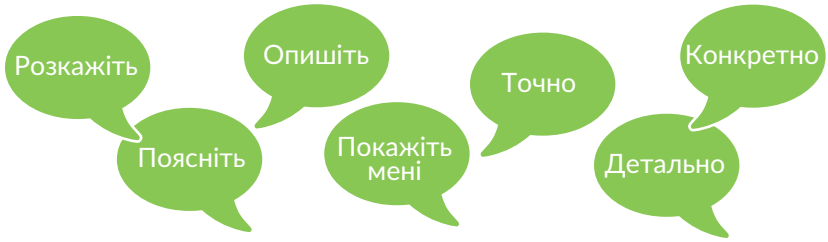

> *"Навички слухання певно є найбільш недооціненими і важливими для успішного інтерв'юера".*
>
> Професор Рей Булл, основна доповідь на Міжнародному конгресі психологів, Йокогама, Японія, липень 2016 року.

Використання цього підходу допомагає встановити зв'язок і зберегти цілісність інформації. Підхід TED'S PIE застосовує заохочення/запрошення до викладу.

Чого варто уникати... Існує багато підтверджень того, що інтерв'юери, які задають закриті або навідні питання, ризикують отримати "пошкоджену" інформацію. "Шкода" в цьому контексті включає викривлення спогадів або ненавмисне розкриття деталей злочину, яке зменшує доказову цінність подальших свідчень.

Приклад вдалого вступу до першого вільного викладу:

Офіцер: *"Отже, якщо у Вас немає більше питань щодо процесу інтерв'ю, я хотів би почути Вашу думку щодо звинувачень проти Вас. З Вашої справи я бачу, що Ви сказали офіцеру, який проводив затримання, що діяли в рамках самозахисту. Отже, я хотів би почути від Вас детальну розповідь про те, що сталося. Дуже важливо згадати всі деталі. Не пропускайте нічого. Деякі речі, які Ви можете вважати незначними, можуть бути важливими для розслідування. Не поспішайте. Я не буду перебивати. Якщо Ви готові, будь ласка, точно і детально опишіть події минулого вечора. Розкажіть мені все".*

ЕТАП ЧЕТВЕРТИЙ: Уточнення і розкриття

Активно вислухавши вільний виклад, інтерв'юер може дізнатися про додаткові деталі і уточнити всі важливі для справи питання по черзі. Інтерв'юер повинен перейти до відповідних аспектів, використовуючи питання TED'S PIE. Якщо потрібні додаткові деталі, інтерв'юер повинен заохотити інтерв'юйованого надати більше інформації через відкриті питання і зондування - Що? Чому? Коли? Як? Де? Хто?. Інтерв'юери можуть змінювати підхід залежно від теми, яку необхідно дослідити.

Такий підхід до інтерв'ювання стимулює до детального викладу і, відповідно, зменшує кількість питань, які необхідно задати. Ще одна перевага полягає в тому, що кожне питання може бути навідним для потерпілого, свідка або підозрюваного (знижуючи доказову цінність їх показань).

Приклади вдалого зондування:

Офіцер: *"Ви розповіли мені, що чоловік в білому одязі напав на Вас із ножем. Розкажіть мені в деталях, яким чином він до Вас наблизився".*

Офіцер: *"Ви розповіли мені, що декілька людей - свідків - бачили, що сталося. Будь ласка, поясність, де ці люди стояли в той момент".*

Офіцер: *"Ви розповіли мені, що жінка намагалася зупинити чоловіка, який на Вас напав. Будь ласка, опишіть цю жінку в деталях".*

Стратегічне розкриття доказів: коли і як розкривати докази

Важлива складова **уточнення і розкриття** полягає в тому, *коли і як* інтерв'юер розкриває докази під час інтерв'ю з підозрюваними. Якщо підозрюваного затримали, поліція вочевидь має певну інформацію, яка вказує на вину. В іншому випадку, затримання незаконне і взагалі не повинно було відбутися.

Процесуальне інтерв'ю потребує стратегічного розкриття доказів. Цей підхід передбачає чіткі і точні інструкції щодо способу, часу і, що важливо, причин відкладення розкриття доказів до цього етапу інтерв'ю.

Передчасне розкриття може або позбавити невинуватих підозрюваних можливості підтвердити свою невинуватість, або дати шанс винним особам підлаштувати її пояснення під представлені докази.

> *Стратегічне зондування і розкриття потенційних доказів дає офіцерам змогу детально дослідити версію інтерв'юйованого до переходу до наступної теми, щоб переконатися в дотриманні принципу презумпції невинуватості і підтримати провадження проти винних підозрюваних, запобігаючи підробці алібі у майбутньому".*
>
> Хуан Мендес, колишній Спеціальний доповідач ООН з питань катувань, доповідь для Ради з прав людини ООН (UN Doc. A/71/298), 2016

1 ДО ПОЧАТКУ ІНТЕРВ'Ю: визначте всі потенційні докази

Перед тим, як зайти до кімнати проведення інтерв'ю, інтерв'юер повинен знати відповідь на питання "Яку інформацію я використаю стратегічно?"

2 ДО ПОЧАТКУ ІНТЕРВ'Ю: визначте всі можливі пояснення доказів (альтернативні припущення)

На цьому етапі важливо пам'ятати, що підозрюваний може бути невинуватим. Для визначення всіх можливих пояснень наявних доказів, інтерв'юер повинен задати собі питання "Якщо підозрюваний невинуватий, які існують можливі (альтернативні) пояснення?"

Наприклад, уявіть, що поліція знайшла відбиток пальця підозрюваного на місці злочину, Це потенційний доказ, отже які можуть бути альтернативні причини знаходження відбитка на місці злочину?

3 ЗБІР ІНФОРМАЦІЇ (ВІДКЛАДЕННЯ РОЗКРИТТЯ ДОКАЗІВ)

Перевірте альтернативні пояснення. Інтерв'юер ініціює і слухає перший вільний виклад, а потім шукає інформацію, яка може довести або спростувати різні можливі пояснення, визначенні на етапі 2.

Під час етапу 3 інтерв'юер шукає інформацію, яка відповідає версії невинуватості, усвідомлюючи, що відсутність такої інформації підсилює підозру.

Наприклад, у прикладі з відбитком пальця, офіцер повинен задати такі питання: чи був підозрюваний на місці злочину *перед* його скоєнням? чи був підозрюваний там *після* моменту скоєння злочину? чи мав підозрюваний будь-який доступ? якщо відбиток знайдено на пляшці або пачці цигарок, чи палить особа або працює в сусідньому магазині? Якщо така інформація не знайдена, це підсилює підозру проти даної особи. Це приклад того, наскільки важливо зібрати таку інформацію перед розкриттям потенційних доказів.

Якщо ж розкрити інформацію про відбиток занадто рано, злочинець може отримати можливість підготувати неправдиве, але ймовірне, пояснення, яке важко (інколи - неможливо) спростувати. Для уникнення таких випадків, офіцери повинні вжити відповідні заходи перед представленням доказів, дотримуючись порядку, описаному на четвертому етапі.

Будь-яке пояснення (правдиве або неправдиве), надане підозрюваним до розкриття доказів (етап 4) необхідно одразу ж дослідити з використанням питань TED'S PIE і зондування: *коли? що? де? хто? чому?* Це дасть можливість поліції отримати достатньо інформації, щоб зняти підозру з невинуватої особи або зміцнити доказову базу проти правопорушника.

4 РОЗКРИТТЯ ПОТЕНЦІЙНИХ ДОКАЗІВ

Коли інтерв'юер впевнений, що кожне ймовірне альтернативне пояснення досліджено і перевірено відповідно до версії інтерв'юйованого (завершено етап 3), інтерв'юер має представити потенційні докази.

Перед розкриттям доказів, інтерв'юер має спершу підсумувати версію підозрюваного і запропонувати підозрюваному підтвердити, заперечити або виправити підсумовану інформацію.

Наприклад: *Чи я правильно зрозумів з Ваших слів, що Ви ніколи не були на місці злочину?* Підсумовуючи версію підозрюваного, можливо уникнути непорозумінь або виправити їх в разі необхідності. Звичайно, це вкрай важливо, коли підозрюваний невинуватий. Це також важливий стратегічний крок, який попереджає подальші заяви винних підозрюваних щодо того, що їх невірно зрозуміли. Інтерв'юер тепер може розкрити потенційні докази.

Представляючи докази, інтерв'юери повинні зберігати спокійний і нейтральний тон, а також запропонувати підозрюваному дати пояснення. Варто уникати зловтішання або хвастощів, оскільки це може негативно вплинути на подальшу комунікацію як з невинуватим, так і з винним підозрюваним.

Під час представлення доказів, інтерв'юер повинен бути готовий розповісти про те, *яким чином* **і** *коли* **були отримані докази. Це дозволить підозрюваному і адвокату справедливо оцінити надійність джерел інтерв'юера, а також можливу упередженість або необ'єктивність.**

Задавши питання, інтерв'юер повинен надати інтерв'юйованому час для відповіді. Якщо підозрюваний невинуватий, і це не було з'ясовано на другому і третьому етапах, підозрюваний має право на час для концентрації з метою пояснення і уточнення. Те ж саме стосується і винних підозрюваних, які в цій ситуації розглядають доступні варіанти. Вони мають вибір - розповісти все відкрито або надати альтернативне пояснення, яке повинно бути розглянуте. Професійне, добре сплановане і проведене стратегічне процесуальне інтерв'ю зменшує можливості винних підозрюваних для використання такої стратегії захисту.

Приклад вдалої презентації (розкриття) доказів. **Офіцер:** *"Наші оперативні працівники знайшли Ваші відбитки на місці злочину. Будь ласка, поясніть, як Ваші відбитки опинилися в квартирі?"*

ЕТАП П'ЯТИЙ: Завершення інтерв'ю

Оцінка поліцейських інтерв'ю показує, що офіцери часто поспішають із його завершенням, хоча це важливий етап, який необхідно провести методично.

МЕТА ЗАВЕРШЕННЯ:

- забезпечити спільне розуміння викладу інтерв'юйованого за допомогою його перегляду і підведення підсумків,

- пересвідчитися в тому, що всі питання були розкриті в достатньому обсязі, перевіривши, чи надав інтерв'юйований всю інформацію, яку він міг і хотів надати,

- забезпечити цілісність і доброчесність інтерв'ю, легітимність подальшого кримінального провадження, а також залишити відкритими канали зв'язку.

В кінці інтерв'ю офіцер повинен пояснити, що відбуватиметься після цього, надавши інтерв'юйованому належну інформацію щодо наступних етапів у процесі. Зокрема, необхідно повідомити підозрюваного про потенційне тримання під вартою, сказати свідкам, чи очікувати їм виклику до суду тощо.

Наостанок, інтерв'юйованого варто запитати, чи є в нього будь-які питання до офіцера на даному етапі. Якщо комунікація проходила на основі примусу, це не матиме справжнього впливу. Тим не менш, якщо інтерв'ю проведене з урахуванням зазначених вище рекомендацій, це питання може посилити сприйняття інтерв'юйованим справедливого ставлення до нього.

ЕТАП ШОСТИЙ: Оцінка

Відповідно до моделі процесуального інтерв'ю, цей процес є практичною вправою, яка потребує набору навичок, особливо комунікаційних. Ключова запорука розвитку навичок - оцінка і зворотній зв'язок.

В ПРОЦЕСІ ОЦІНКИ ІНТЕРВ'ЮЕР (АБО КЕРІВНИК/СТАРШИЙ ОФІЦЕР):

- оцінює, чи були досягнуті цілі і завдання інтерв'ю,
- переглядає підхід до розслідування на основі отриманої під час інтерв'ю інформації,
- оцінює якість проведення інтерв'ю, визначає позитивні аспекти (наприклад, легкість обміну інформацією) і розглядає можливості для вдосконалення.

Якщо інтерв'ю оцінює керівник, старший офіцер або колега, варто переконатися в тому, що інтерв'юер має можливість прокоментувати свою роботу перед виставленням оцінки. Такі коментарі варто починати з позитивних аспектів і завершувати тим, що можна вдосконалити наступного разу.

Слід зазначити, що результати досліджень показують, що офіцери часто не можуть ефективно оцінити свою роботу під час проведення інтерв'ю. Відповідно, корисно проводити оцінку разом із колегою, наприклад партнером, керівником або старшим офіцером. Головне оцінити інтерв'ю разом із чесною і відвертою людиною, яка триматиме оцінку в таємниці. Якщо проводився запис інтерв'ю, це може допомогти в проведенні оцінки.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПЕРЕВІРКИ:

1. Які основні переваги використання методів процесуального інтерв'ю?
2. Які шість етапів моделі процесуального інтерв'ю? Яка мета кожного етапу?
3. Що необхідно сказати інтерв'юйованому при встановленні контакту і певних базових правил?
4. Яка має бути належна реакція, якщо підозрюваний вирішує скористатися правом мовчати?
5. Що означає абревіатура TED'S PIE?
6. Чого варто уникати в процесі першого викладу подій?
7. Яка мета стратегічного розкриття доказів і чотири основні етапи цього процесу?
8. Чому важливе завершення інтерв'ю? Як його варто провести?
9. Чого можна досягнути в результаті оцінки інтерв'ю?
10. Які переваги фіксації (запису) інтерв'ю?

Додаткові джерела:

College of Policing (UK). Investigative interviewing. Посилання: https://goo.gl/DuLnfp

Mendez, J. (2016). Universal protocol for interviews. Interim report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. Seventy-first session. Item 69 (b) of the provisional agenda. Посилання: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/71/298

Rachlew, A. (2017). From interrogating to interviewing suspects of terror: Towards a new mindset. Expert blog, Penal Reform International, посилання: https://goo.gl/7Hk9gn

Roberts, K., et al. (2012). Police interviewing of criminal suspects: a historical perspective. Internet Journal of Criminology, 2012, 1-17. Посилання: https://goo.gl/1pU3a6

Schollum, M. (2005). Investigative interviewing: The literature. Wellington, New Zealand: Office of the Commissioner of Police, 2005. Посилання: https://goo.gl/Ermy9J

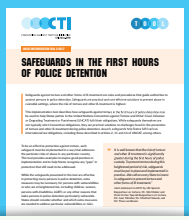

Цей посібник доповнює "Посібник з імплементації Конвенції ООН проти Катувань 2/2017 щодо гарантій в перші години після затримання". Основні гарантії в перші години тримання під вартою в поліції включають: інформування про права; невідкладний доступ до адвоката; незалежний медичний огляд; комунікацію з членами сім'ї або іншими особами; аудіо- та відеофіксація допитів; судовий нагляд; а також зберігання матеріалів щодо тримання під вартою.

CONVENTION AGAINST TORTURE INITIATIVE
CTI2024.ORG

CTI
Centre Jean-Jacques Gautier
PO Box 137 – 1211 Geneva 19 – Switzerland

+41 (0)22 919 2167
info@cti2024.org
http://www.cti2024.org

POLITIHØGSKOLEN

UiO : Norwegian Centre for Human Rights
University of Oslo

Розроблено для **CTI Норвезьким центром прав людини, Університетом Осло** спільно з **Університетським коледжем поліції Норвегії.**

Цей документ був перекладений за підтримки програмної ініціативи "Права людини та правосуддя" Міжнародного фонду Відродження.

© 2017, Ініціатива з підтримки Конвенції проти катувань (CTI). Всі права захищені. Матеріали цієї публікації можуть вільно цитуватися і передруковуватися за умови зазначення джерела. Запити на дозвіл для відтворення або перекладу публікації необхідно надсилати CTI. Приклади, використані в цьому посібнику, створені на основі інформації у відкритому доступі. CTI вдячні за будь-які відповідні виправлення або оновлення інформації.

This tool was kindly translated by Human Rights and Justice Program of the International Renaissance Foundation

Layout &design: BakOS DESIGN